

Emotienetwerken bij gevoelige onderwerpen in de klas

Vakdidactiek Duurzaamheid 12 april 2024

Emotienetwerken bij gevoelige onderwerpen in de klas

Welkom

Landschap Erfgoed Utrecht

Dorien Wijstma (d.wijstma@landschaperfgoedutrecht.nl)

Marlies Nijkamp (m.nijkamp@landschaperfgoedutrecht.nl)

Wat gaan we doen?

Een werkvorm ervaren die ontwikkeld is vanuit erfgoededucatie.

Erfgoed gaat altijd over emoties en belangen die je met de klas kunt onderzoeken en daarin ook jouw eigen emotie.

Waarom?

Bij leerlingen hun affectief vermogen vergroten en metacognitie ontwikkelen

Vanuit het idee dat we in een steeds complexere wereld leven is er ook behoefte aan competenties die ons helpen met die complexiteit om te gaan.

Energietransitie

Woningbouw

Landbouw & Stikstof

Klimaatadaptatie

Oorlog en vrede

Democratie

Polarisatie

Evolutietheorie .....

Kunstwerk of afbeelding & Werkvorm uit [Thinking Routines](#) van Harvard project Zero

1. Wat zie je? – schrijf 5 dingen op die je meteen ziet/opvalt
2. Wat denk je erbij? Wat denk je nu? Wat vraag je je af?
3. Waar ben je nu nieuwsgierig naar?
4. Schrijf een emotie op dat het beeld bij je oproept.

SEE

THINK

WONDER

Onderzoeker Geerte Savenije: 'Bij het vak **geschiedenis** wordt een onderwerp gevoelig wanneer leerlingen zich hiermee sterk identificeren. Savenije merkt dat docenten dit soort identiteitsvragen lastig vinden.

Uit een onderzoek bij **aardrijkskunde** dat er in de les vooral veel aandacht voor bewustwording en betrokkenheid was maar niet voor systeemdenken, emoties en meningvormen.

Figuur 2: Drie benaderingen bij het lesgeven over duurzaamheid

Onderwijs over duurzaamheid ...	Korte karakterisering	Feiten en waarden
A ... gaat over kennisoverdracht. Leerlingen moeten zelf zien wat ze daarmee doen.	kennisgericht	feiten
B ... moet eraan bijdragen dat de maatschappij duurzamer wordt.	instrumenteel	waarden
C ... geeft niet aan wat 'goed' en 'fout' is, maar stelt leerlingen in staat zelf het onderscheid te maken.	emancipatoir	feiten en waarden in wisselwerking

Landschap Erfgoed Utrecht

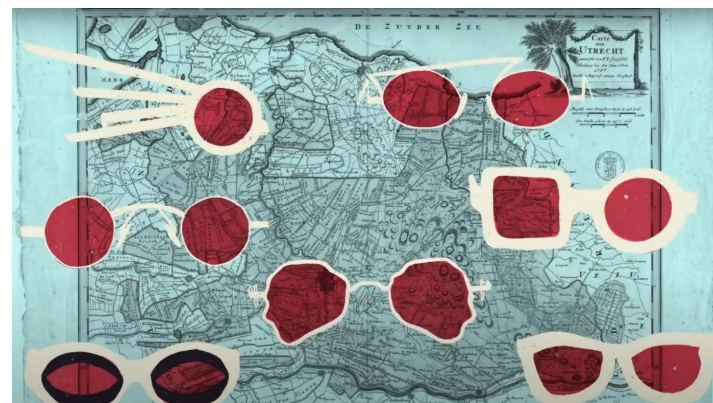
Erfgoed

Door bepaalde plekken, gebouwen, voorwerpen, gebruiken Of ideeën te bestempelen als erfgoed, geven we als mens betekenis en claimen we als het ware eigenaarschap over: 'dit heeft waarde en moet bewaard blijven', vindt een bepaalde groep.

Erfgoed gaat altijd over hoe wij als mens betekenis geven aan de wereld om ons heen.

Erfgoed gaat dan ook altijd over emoties en belangen.

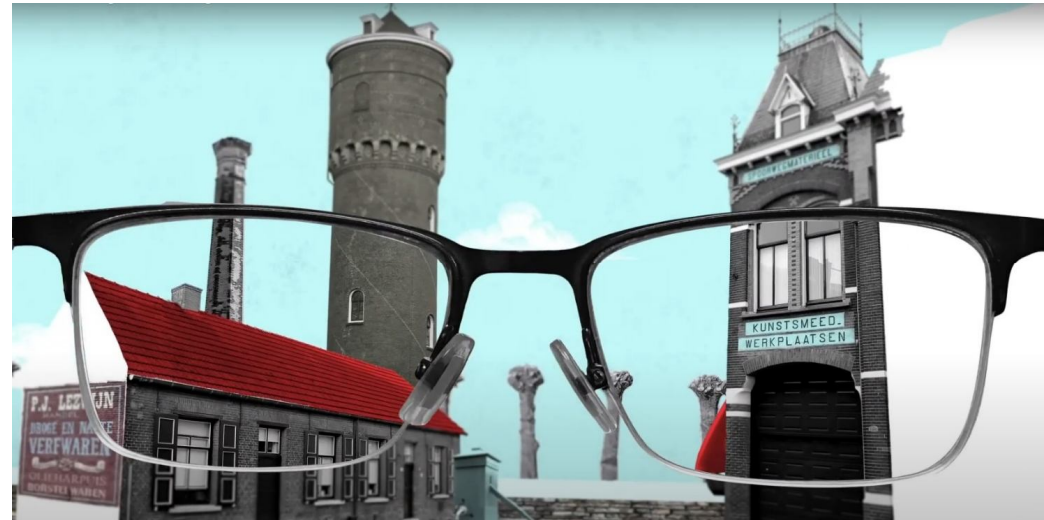
Wat erfgoededucatie kan bijdragen aan andere vakgebieden, aan Duurzaamheid en aan een hoopvolle toekomst?

Erfgoedwijsheid en Emotienetwerken

Erfgoedwijs zijn over erfgoed =
Aandacht voor **het proces** rond erfgoed en de
bijbehorende emoties die horen bij betekenis
geven, bewaren, aanwijzen, doorgeven en het
gebruik van erfgoed. Het is de competentie om je
kritisch tot erfgoed te verhouden.

Emotienetwerken = een werkwoord
Het zijn de veranderlijke netwerken van gevoelens
die mensen bij erfgoed kunnen hebben. Deze
emoties kunnen verschillend zijn en botsen.
Emotienetwerken is een methodiek die inzicht geeft
in het ingewikkelde samenspel van emoties en
belangen.

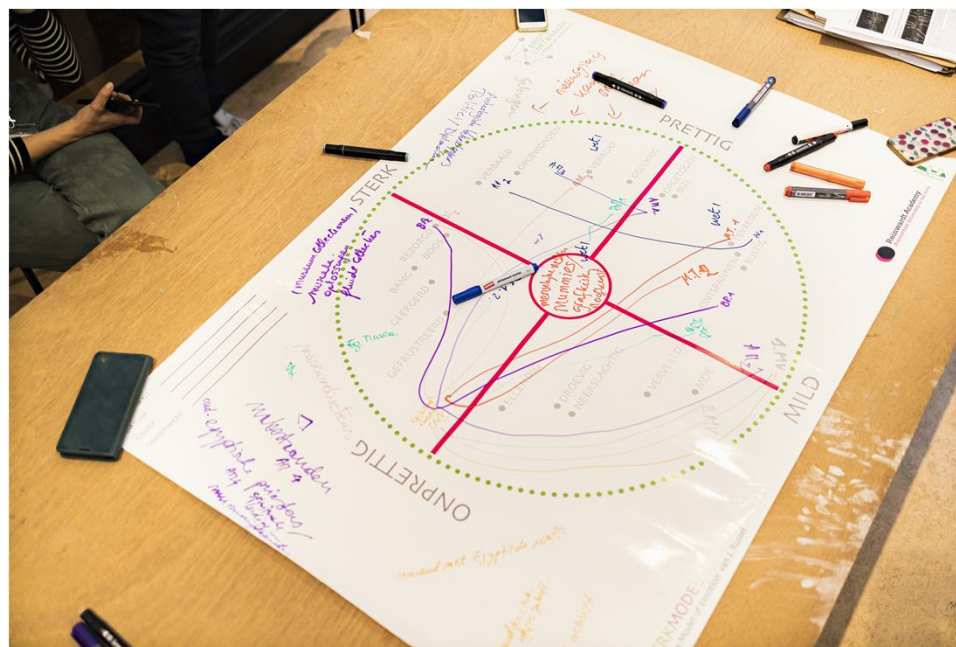
Emotienetwerken als
oefening
om na te denken over
de verschillende emoties
en belangen die er
kunnen leven bij
individuen of groepen.

AAN DE SLAG

Werkvorm Emotienetwerken op papier werken met mindmap

Stapsgewijs met elkaar onderzoeken van emoties en (misschien onuitgesproken) belangen.

Er ligt een kwestie op tafel met kwadrant.
Laat 1 iemand de instructies lezen en doe dit
stap voor stap.
Je bekijkt met elkaar een vraagstuk.

Belangrijk

Het onderzoekend leren staat centraal: Wat zie
ik hier gebeuren? Het SAMEN onderzoeken van
de verschillende emoties en belangen die er
spelen.

In DIALOOG - het is niet de bedoeling elkaar te
overtuigen van jouw standpunt.

Er hoeft geen eensluidend antwoord te komen.
Het gaat om het in kaart brengen van de
complexiteit en verschillende perspectieven.

Spelregels

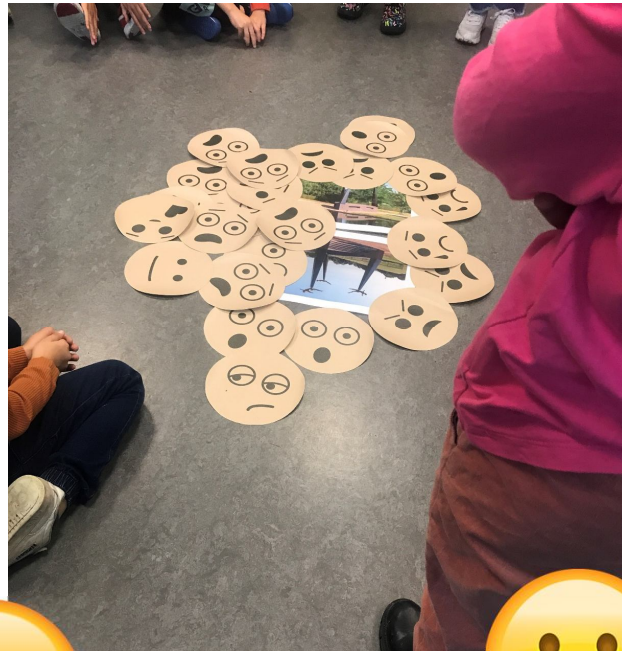
**Het is een uitnodiging om naar elkaar
te luisteren, jezelf te positioneren, in
relatie tot de ander en het gezamenlijk
onderzoek naar de dynamiek van het
vraagstuk.**

- ❖ Laat elkaar uitpraten
- ❖ Probeer ieders gevoel/idee of mening te begrijpen
- ❖ Gebruik de ik-boodschap. Zeg: 'Ik voel ..
- ❖ Geef voorbeelden bij je argumenten. Zeg: 'Ik vind/voel..... omdat...'
- ❖ Wees open en eerlijk
- ❖ Let op je lichaamstaal en stemgebruik

Emotienetwerken in de ruimte – werken met emoji's

Landschap Erfgoed Utrecht

Wat we willen bereiken? Vaardigheden stimuleren als:

- ❖ **Kritische reflectie** over hoe iets erfgoed wordt.
- ❖ **Empathie en inleven** in een ander en ontdekken dat je van mening kunt verschillen over wat erfgoed is (of juist niet)
- ❖ **Dialogo voeren** door met elkaar in gesprek te gaan;
- ❖ **Goed luisteren** naar de verschillende emoties en belangen die (kunnen) spelen rondom erfgoed;
- ❖ **Een open houding** ontwikkelen voor de mening van anderen en het veranderen van je eigen mening door interactie met de andere verhalen en perspectieven;
- ❖ **Omgaan met** soms complexe, lastige vraagstukken;
- ❖ Een **eigen mening ontwikkelen** over wat erfgoed is en die onder woorden brengen.

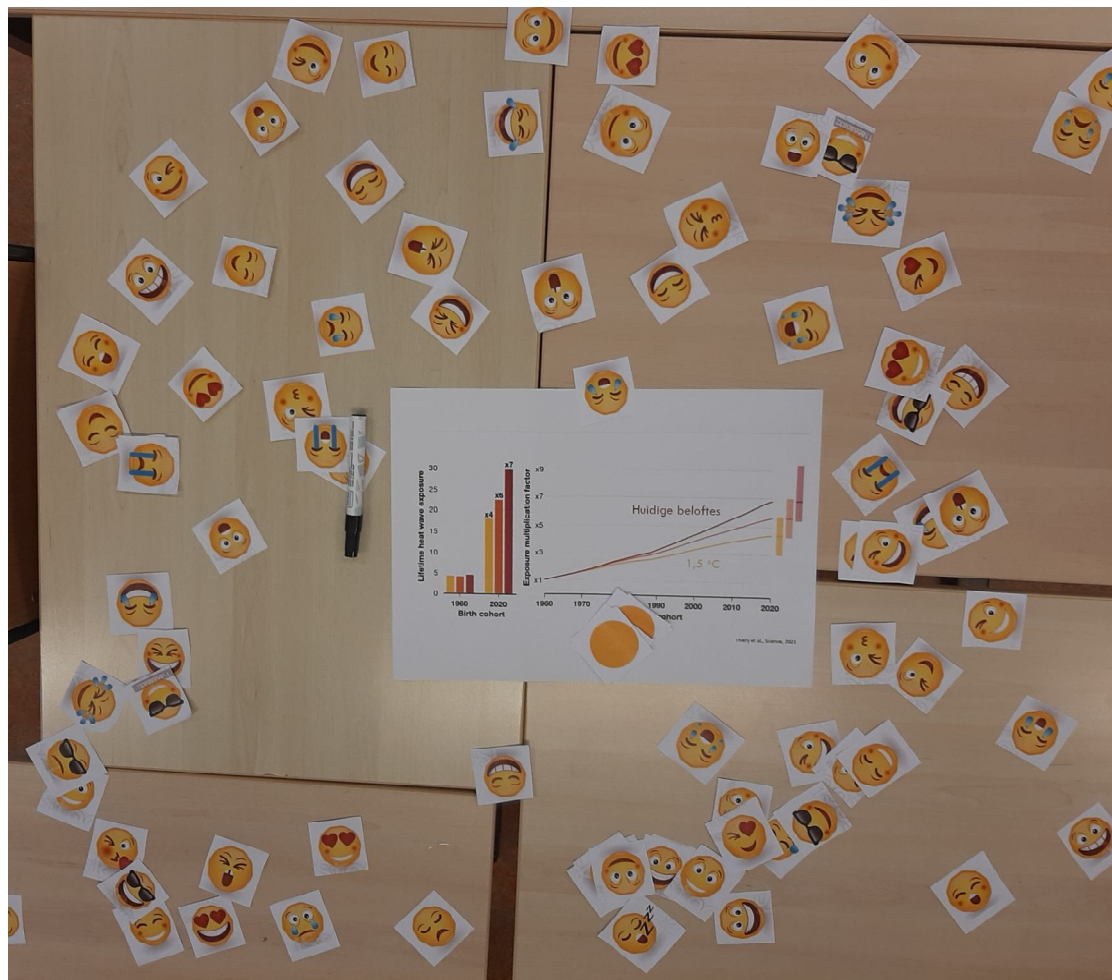

**Multiperspectiviteit ,
Meta-cognitie
En
In en uit je eigen bubbel stappen**

Wat laat je zien als docent?

Wat is nodig na afloop?

Emotienetwerken bij gevoelige onderwerpen in de klas

Dank voor je komst!

Welke emotie heb je nu zelf na het doen van deze workshop?

Handige websites

<https://erfgoedwijzermetdeklas.nl/>

<https://www.reinwardt.ahk.nl/lectoraat-cultureel-erfgoed/emotienetwerken>

